

Et alternativ til Lejre som overgangssted har befundet sig ca. 4 km mod nordvest, ganske nær fjorden. I dag hedder stedet Borrevejle, der betyder »vadedstedet ved kanten« (fig. 16).³² Stednavnet er nævnt i en skriftlig kilde første gang omkring 1170, og i historisk tid er det hér, at den øst-vest gående hovedfærdselsåre mellem Roskilde og Kalundborg har ligget. Der findes flere hulvejsspor ved vejlen, ikke mindst på vestsiden.³³ Fra Borrevejle førte vejforløbet mod Gevninge og – via hulvejen nord for vikingetidsbebyggelsen – ned til åen. I historisk tid har passage over Lejre Å kunnet ske over Fjællebroen, der ligger nord for Gevninge Kirke, og herfra videre nord om Lyngbjerg Mose mod Kattinge og Herslev. Syd for kirken lå vadedstedet Langvad, der i slutningen af

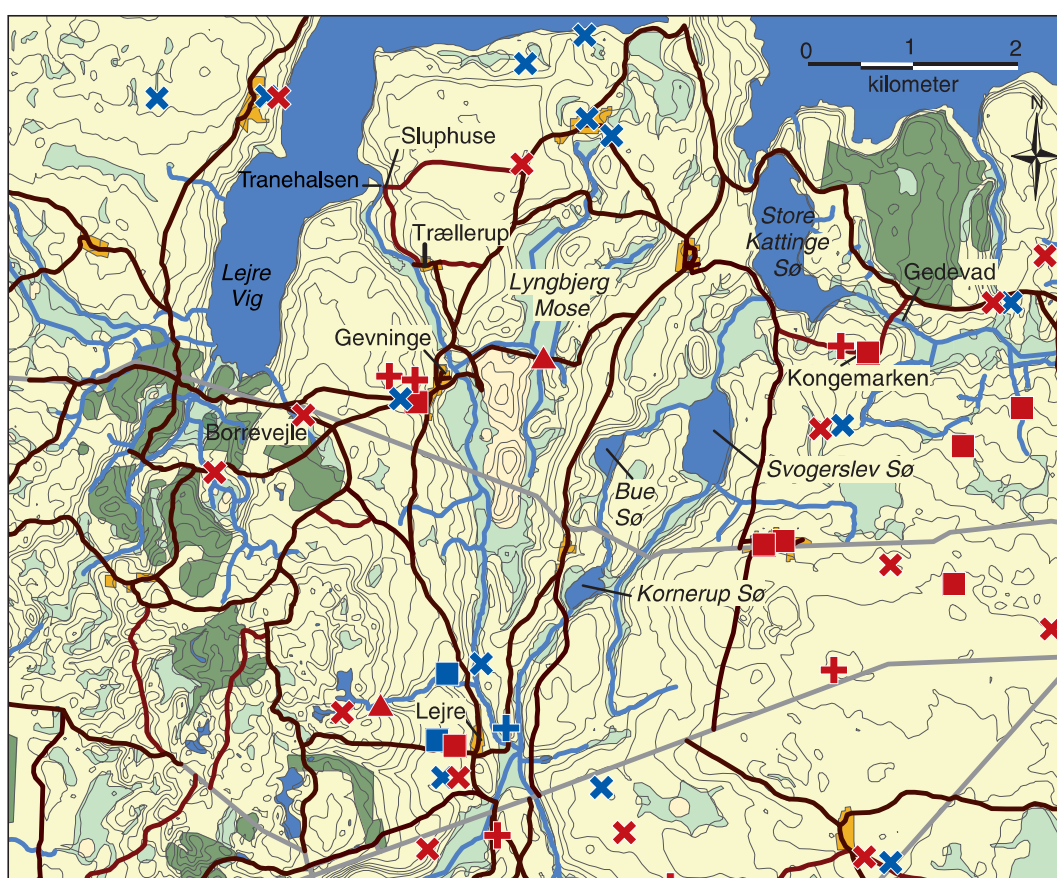

Fig. 16. Området mellem Gevninge og Lejre med angivelse af fund fra yngre germansk jernalder. (blå) og vikingetid (rød). Firkant: boplads. Kryds: løsfund. Kors: grav. Trekant: skattefund. Stiplede linier viser de formodede vejstrøg øst for Lejre Å. Ækvidistance 2,5 m. –Tegning: Forfatteren.

The area between Gevninge and Lejre showing the distribution of finds from the Late Iron Age (blue) and Viking Age (red). Square: settlement. Diagonal cross: stray find. Upright cross: grave. Triangle: hoard. The broken black lines indicate the assumed routes of roads east of Lejre Å (river). 2.5 m contour intervals.

gende fund fra vikingetid er en hjalteformet bronzefibel, der er opsamlet i en have små 700 m fra stranden i sydøstlig retning (se fig. 16).⁴¹

En anden mulighed for anløb i Lejre Vig, hvor afstanden til Lejre stadig er relativt kort, er munden af Lejre Å. På østsiden ligger Sluphuse, der i sit navn bærer mindet om den chalup, som greven på Ledreborg havde liggende i anden halvdel af 1700-tallet. I 1800-tallet havde fiskere fra Gevninge deres både hér.⁴² Topografisk er stedet indbydende som anløbsplads: der er et kildevæld, og en strandvold udgør, sammen med ådalens grusaflejring, et veldrænet område udenfor stormhøjvandetets rækkevidde. Lokaliteten er blevet overfladerekognosceret og sporadisk afsøgt med metaldetektor, men der er ikke fremkommet fund fra yngre jernalder.⁴³ På vestsiden af åmundingen ligger Tranehalsen, som er navnet på en 250 m lang og 75 m bred strandeng, der udgør spidsen af næsset mellem Lejre Vig og Lejre Å. En del af arealet er blevet afsøgt med metaldetektor, og en lav voldning, der går tværs over strandengens vestende, er blevet snittet af en søgegrøft.⁴⁴ I den forbindelse fremkom ingen oldsager eller anlægs-spor, som kunne dokumentere aktiviteter i yngre jernalder.

I mangel af et bevisligt anløbssted ved fjorden kan fokus rettes mod Lejre Å som Lejres forbindelsesled til havet. Ideen om, at man har sejlet langskibe helt til Lejre i vikingetiden, er gammel og uhyre livskraftig.

Åen som vandvej

I vore dage er det kun de færreste vandløb i Danmark, der fremstår som sejlbare for fartøjer, der er større end joller. En meget stor del af vandløbene har ikke længere et naturligt udseende eller vandføring, hvilket hovedsagelig skyldes en intensiv indsats for at dræne enge og marker i de seneste 200 år. Indvinding af drikkevand fra grundvandsboringer til en stigende bybefolkning har også en indvirkning på den vandmængde, der strømmer til kildevældene og derfra videre ud i landskabet.

At vurdere et vandløbs sejlbarhed i vikingetiden er forbundet med en del variable og til dels ubekendte faktorer, hvorfor konklusionerne er behæftede med nogen usikkerhed, ikke mindst for mindre vandløbs vedkommende. Åens fysiske udseende – bredde og dybde – er indlysende vigtig at få fastlagt, da disse forhold – sammen med vandløbets fald – er afgørende for, hvor stort et fartøj, der kan frembringes. Vandløbets form afgøres i vid udstrækning af vandføringen, som bl.a. er betinget af, hvor stort et areal der afvandes og nedbørsmængden. Sidstnævnte er afhængig af klimatiske forhold og er på ingen måde en stabil størrelse. Et vandløbs naturlige forløb, der sine steder kan være stærkt slynget, vil være begrænsende for størrelsen af det fartøj, som skal frem